

МІНІСТЕРСТВО СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

**ІНСТИТУТ ПІДГОТОВКИ КАДРІВ
ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ ЗАЙНЯТОСТІ УКРАЇНИ**

Кафедра психології та соціальної роботи

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з науково-педагогічної роботи

Колесник І.А.

« 27 » 09 2018 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА ВИБІРКОВОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ВПШБ 2.8.3. «ГЕРОНТОПСИХОЛОГІЯ»

**ПІДГОТОВКИ БАКАЛАВРІВ
денної та заочної форм навчання**

**ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА
«ПСИХОЛОГІЯ»**

**ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ 05 «СОЦІАЛЬНІ ТА ПОВЕДІНКОВІ НАУКИ»
СПЕЦІАЛЬНІСТЬ 053 «ПСИХОЛОГІЯ»**

Київ – 2018

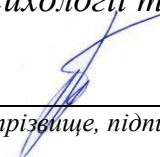
Робоча програма вибіркової навчальної дисципліни «Геронтопсихологія» для підготовки бакалаврів спеціальності 053 «Психологія».

Розробник: *Калюжна Є.М.*, кандидат психологічних наук, доцент кафедри психології та соціальної роботи.

Рецензент: *Матвієнко Л.І.*, кандидат психологічних наук, професор кафедри психології та соціальної роботи Інституту підготовки кадрів державної служби зайнятості України.

Затверджено на засіданні кафедри *психології та соціальної роботи*.
Протокол № 2 від 11 вересня 2018 р.

Завідувач кафедри психології та соціальної роботи

Пріб Г.А.
(прізвище, підпис)

Завідувач навчально-методичного відділу

Завиніченко Л.М.
(прізвище, підпис)

© Калюжна Є.М., 2018
© Інститут підготовки кадрів
державної служби зайнятості
України (ІПК ДСЗУ), 2018

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість: кредитів – 4; модулів – 2; змістових модулів – 4.	Галузь знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»	Вибіркова	
		Рік підготовки	
		III	III
Індивідуальне науково-дослідне завдання: <i>денна</i> – 20 год., <i>заочна</i> – 20 год.	Спеціальність 053 «Психологія»	Семестр	
		6-й	6-й
Загальна кількість годин – 120 год.		Лекції	
		38 год.	6 год.
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4 год.; самостійної роботи студента – 3 год.	Освітній ступінь: <i>бакалавр</i>	Практичні	
		30 год.	4 год.
		Семінарські	
Розподіл годин для заочної форми навчання: аудиторних – 10 год.; самостійної роботи студента – 110 год.		–	–
		Самостійна робота	
		32 год.	90 год.
		Індивідуальні завдання	
		20 год.	20 год.
		Вид контролю: іспит	

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної та індивідуальної роботи становить:

для *денної* форми навчання – 130,8%;

для *заочної* форми навчання – 9,1 %.

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Метою викладання навчальної дисципліни «Геронтопсихологія» є забезпечення особистісної готовності студентів до майбутньої професійної діяльності через засвоєння необхідної сукупності базових знань про теоретичні та методологічні аспекти геронтопсихології як галузі психологічного знання та здобуття навичок їх ефективного практичного застосування в роботі з літніми людьми.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Геронтопсихологія» є:

- ознайомлення із категоріальним апаратом, методологічними принципами, методами та основними тенденціями розвитку сучасної геронтопсихології;
- формування цілісного уявлення про специфіку геронтопсихології як галузі психологічного знання та її місце у структурі вікової психології;
- відпрацювання навичок застосування теоретичних знань щодо вікової специфіки розвитку особистості у період старіння у різних галузях прикладної психології: психологічний супровід, консультаційна, превентивна, реабілітаційна робота.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студенти набувають таких *компетентностей*:

Загальні вміння (компетентності):

Інструментальні компетентності:

- здатність аналітично мислити, бути проникливим та об'єктивним, прагнути до наукових пошуків оптимальних рішень і творчої взаємодії із соціальними партнерами;
- здатність ефективно впливати на індивіда;
- здатність знаходити своє місце в системі сучасних ринкових відносин, визначення такої сфери професійної діяльності, в якій найповніше можна використати професійний та творчий потенціал на користь як суспільним, так і власним інтересам;
- здатність до застосування нових технологій та інновацій в усіх сферах професійної діяльності;
- здатність до забезпечення ефективності психодіагностики, корекції та реабілітації безробітних;
- навички до саморозвитку;
- розширення свого кругозору, підвищення професійної майстерності на основі самоосвіти.

Міжособистісні компетентності:

- здатність здійснювати комунікаційну діяльність;
- здатність до критики та самокритики;
- позитивне ставлення до несхожості та інших культур;
- здатність працювати у міжнародному середовищі.

Системні компетентності:

- здатність працювати самостійно і автономно;
- здатність діяти з позицій соціальної відповідальності, займати активну громадянську позицію;
- здатність займати активну життєву позицію та розвивати лідерські якості;
- здатність виконувати професійну діяльність у відповідності до стандартів якості;
- здатність до формування культури мислення, її сприйняття;
- здатність до навчання;
- здатність формувати нові ідеї (креативність);
- здатність адаптуватися до нових ситуацій у професійній діяльності;
- уміння реалізовувати проект;
- здатність нести соціальну відповідальність за діяльність організації.

Спеціальні (фахові) компетентності:

- знання теоретико-методологічного фундаменту геронтопсихології;
- здатність до аналізу логіки виникнення і становлення геронтопсихології як сфери психологічного знання;
- сформованість цілісного уявлення про актуальні теоретичні та практичні завдання та проблеми геронтопсихології;
- науково обґрунтоване оперування понятійним та категоріальним апаратом сучасної геронтопсихології;
- обізнаність щодо методологічних принципів сучасної геронтопсихології;
- знання методів геронтопсихології;
- розуміння психологічної сутності геронтогенезу як вікового етапу розвитку людини;
- знання психологічних механізмів та закономірностей розвитку особистості у період старіння;
- орієнтування у теоретичних підходах до вивчення психологічних особливостей геронтогенезу як завершального етапу життя людини;
- обізнаність щодо сучасних концептуальних моделей особистісного розвитку в період старіння;
- знання закономірностей функціонування основних фізіологічних систем і психічних функцій людини у період старіння;
- орієнтування у виборі та специфіці застосування методів психологічного дослідження людини літнього віку;
- уміння розробляти заходи з психологічного супроводу осіб літнього віку;
- наявність досвіду організації та реалізації напрямків психологічної роботи з людьми похилого віку;
- здатність до самостійного розв'язання специфічних завдань, що виникають в практиці психологічної роботи із людьми похилого віку;
- знання етики та деонтології геронтопсихології.

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1. Геронтологічні аспекти прояву психічних процесів, станів і властивостей.

Тема 1. Теоретичні основи дослідження геронтогенезу як етапу розвитку особистості.

Предмет геронтопсихології. Головні завдання геронтопсихології. Місце геронтопсихології в структурі психологічного знання. Історія виникнення та становлення геронтопсихології як сфери наукового знання. Етапи розвитку геронтопсихології. Вихідні теоретичні позиції геронтопсихології. Представники вітчизняної та зарубіжної геронтопсихології. Специфіка вітчизняної та зарубіжної геронтопсихології. Взаємозв'язок геронтологічного та психологічного знання. Співвідношення психології розвитку і геронтопсихології. Фундаментальні методологічні принципи геронтопсихології. Значення геронтологічної науки для психологічного знання. Актуальні проблеми сучасної наукової геронтопсихології.

Тема 2. Проблеми дослідження геронтологічних аспектів прояву психічних процесів, станів і властивостей.

Вік і розвиток як базові категорії геронтопсихології. Активність та інтенційність як фундаментальні характеристики психічного розвитку людини. Фактори психічного розвитку людини. Співвідношення біологічного та соціального факторів у психічному розвитку людини. Співвідношення задатків та здібностей у психічному розвитку людини. Форми психічного розвитку людини. Сфери психічного розвитку людини. Методи дослідження психічних процесів, властивостей і станів людини у період старіння. Напрямки експериментальних досліджень в геронтопсихології. Етичні та деонтологічні принципи геронтопсихології. Перспективи розвитку геронтопсихології.

Змістовий модуль 2. Особливості перебігу психофізіологічних функцій і станів людини на етапі геронтогенезу.

Тема 3. Принципи і закономірності онтогенетичного розвитку людини.

Базові принципи онтогенетичного розвитку людини. Основні закономірності онтогенетичного розвитку людини. Психологічні механізми онтогенетичного розвитку людини. Критерії оцінювання рівня психічного розвитку людини. Значення категорій норми і патології психічного розвитку в геронтології. Проблема визначення критеріїв вікової періодизації психічного

розвитку на пізніх етапах онтогенезу. Психологічні підходи до вікової періодизації психічного розвитку дорослої людини. Суспільно-історичний підхід у розумінні вікових категорій. Порівняльний аналіз вікових періодизацій у концепціях вітчизняних і зарубіжних авторів.

Тема 4. Психофізіологічні механізми процесу старіння людини.

Анатомо-фізіологічні особливості перебудови організму людини у період старіння. Розвиток психофізіологічних функцій у період пізньої дорослості. Структурні зміни у період старіння. Біохімічні зміни у період старіння. Функціональні зміни у період старіння. Імунологічні механізми процесу старіння. Нейроендокринологічні механізми процесу старіння. Загальна характеристика найвпливовіших теорій старіння. Теорія зношування. Теорія витрачання життєвої енергії в клітинах. Математична модель старіння. Інтоксикаційна теорія старіння. Теорія дисгармонії. Біофізична концепція старіння.

Змістовий модуль 3. Психологічні особливості особистості пізнього віку.

Тема 5. Когнітивні особливості особистості у період старіння.

Особливості розвитку психічних пізнавальних процесів на етапі старіння. Розвиток психофізіологічних функцій і відчуттів у період старіння. Розвиток процесів сприйняття у період старіння. Зміни уваги у період старіння. Зміни пам'яті у період старіння. Розвиток процесів мислення у період старіння. Фактори розвитку когнітивних функцій у період старіння. Критерії когнітивної зрілості у період старіння. Причини зниження інтелектуальних функцій у період старіння. Методи профілактики втрати інтелектуальних здібностей у період старіння. Проблеми навчальної діяльності у період пізньої зрілості.

Тема 6. Мотиваційно-афективні особливості особистості у період старіння.

Старіння й специфічні зміни емоційної сфери у літньої людини. Типологія старців. Прояви та чинники агресивності у період старіння. Проблема адаптації до пенсійного періоду життя. Зміна ієрархії провідних мотивів у пенсіонерів. Вікова динаміка розвитку мотивів у період старості. Фактори соціальної поведінки людини у період старіння. Переживання втрати близької людини на пізньому етапі життя. Мотивація сімейних стосунків у літніх подружніх пар. Методи вивчення емоційної та мотиваційної сфери у період старіння. Переживання страху смерті на пізньому етапі життя. Етапи переживання скорботи. Етичні та психологічні аспекти евтаназії - добровільного відходу з життя.

Змістовий модуль 4. Компенсаторні механізми поведінки людини на пізньому етапі онтогенезу.

Тема 7. Я-концепція як засіб забезпечення цілісності особистості.

Я-концепція у період старості як сукупність установок на власну особистість. Визначальна умова розвитку Я-концепції на пізньому етапі онтогенезу. Гендерні особливості Я-концепції у пізньому дорослому віці. Специфіка Я-образу в період пізньої дорослості. Особливості самосприйняття на пізньому етапі онтогенезу. Особливості самооцінки у пізньому дорослому віці. Особливості самоставлення на пізньому етапі онтогенезу. Дивергентний і конвергентний типи старіння. Захисні психологічні механізми як засіб збереження позитивної Я-концепції особистості. Статева самоідентичність у пізньому зрілому віці. Проблема вікової самосвідомості у період старіння. Особливості суб`єктності людини на пізньому етапі онтогенезу.

Тема 8. Особливості адаптивної активності особистості на етапі геронтогенезу.

Значення категорії адаптації в онтогенетичному розвитку людини. Рівні психічної адаптації та адаптивні стратегії особистості на пізньому етапі онтогенезу. Види пристосування людини до старості. Алопластична та аутопластична психологічна адаптація. Типи пристосування особистості до старості. Типологія адаптаційних здібностей людини. Критерії результативності адаптаційного процесу. Стреси у житті літньої людини. Конфлікти у житті людини у період старіння. Кризи у житті літньої людини. Типи опанування кризової ситуації у пізньому віці. Способи і стратегії опанування кризової ситуації у пізньому віці. Адаптивні стратегії особистості у старому віці. Адаптивний та неадаптивний процеси старіння.

4. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ для денної форми навчання

Назва змістових модулів, тем	Кількість годин					
	денна форма навчання					
	Усього	в тому числі				
		Лекції	Семінарські	Практичні	СРС	Індивід. робота
	120	38	–	30	32	20
Модуль I						
Змістовий модуль 1. Геронтологічні аспекти прояву психічних процесів, станів і властивостей.						
<i>Тема 1.</i> Теоретичні основи дослідження геронтогенезу як етапу розвитку особистості.	12	4	–	4	4	–
<i>Тема 2.</i> Проблеми дослідження геронтологічних аспектів прояву психічних процесів, станів і властивостей.	13	5	–	4	4	–
Разом за змістовим модулем 1	25	9	–	8	8	–
Змістовий модуль 2. Особливості перебігу психофізіологічних функцій і станів людини на етапі геронтогенезу.						
<i>Тема 3.</i> Принципи і закономірності онтогенетичного розвитку людини.	12	4	–	4	4	–
<i>Тема 4.</i> Психофізіологічні механізми процесу старіння людини.	13	5	–	4	4	–
Разом за змістовим модулем 2	25	9	–	8	8	–
Змістовий модуль 3. Психологічні особливості особистості пізнього віку.						
<i>Тема 5.</i> Когнітивні особливості особистості у період старіння.	12	5	–	3	4	–
<i>Тема 6.</i> Мотиваційно-афективні особливості особистості у період старіння.	13	5	–	4	4	–
Разом за змістовим модулем 3	25	10	–	7	8	–
Змістовий модуль 4. Компенсаторні механізми поведінки людини на пізньому етапі онтогенезу.						
<i>Тема 7.</i> Я-концепція як засіб забезпечення цілісності особистості.	12	5	–	3	4	–
<i>Тема 8.</i> Особливості адаптивної активності особистості на етапі геронтогенезу.	13	5	–	4	4	–
Разом за змістовим модулем 4	25	10	–	7	8	–
<i>Усього годин за модулем I</i>	100	38	–	30	32	–
Модуль II						
<i>ІНДЗ</i>	20	–	–	–	–	20
Усього годин:	120	38	–	30	32	20
Підсумковий контроль – іспит						

для заочної форми навчання

Назва змістових модулів, тем	Кількість годин					
	заочна форма навчання					
	Усього	в тому числі				
		Лекції	Семінарські	Практичні	СРС	Індивід. робота
120	6	–	4	90	20	
Модуль I						
Змістовий модуль 1. Геронтологічні аспекти прояву психічних процесів, станів і властивостей.						
<i>Тема 1.</i> Теоретичні основи дослідження геронтогенезу як етапу розвитку особистості.	12	1	–	–	11	–
<i>Тема 2.</i> Проблеми дослідження геронтологічних аспектів прояву психічних процесів, станів і властивостей.	13	1	–	1	11	–
Разом за змістовим модулем 1	25	2	–	1	22	–
Змістовий модуль 2. Особливості перебігу психофізіологічних функцій і станів людини на етапі геронтогенезу.						
<i>Тема 3.</i> Принципи і закономірності онтогенетичного розвитку людини.	12	1	–	–	11	–
<i>Тема 4.</i> Психофізіологічні механізми процесу старіння людини.	13	1	–	1	11	–
Разом за змістовим модулем 2	25	2	–	1	22	–
Змістовий модуль 3. Психологічні особливості особистості пізнього віку.						
<i>Тема 5.</i> Когнітивні особливості особистості у період старіння.	12	1	–	–	11	–
<i>Тема 6.</i> Мотиваційно-афективні особливості особистості у період старіння.	13	–	–	1	12	–
Разом за змістовим модулем 3	25	1	–	1	23	–
Змістовий модуль 4. Компенсаторні механізми поведінки людини на пізньому етапі онтогенезу.						
<i>Тема 7.</i> Я-концепція як засіб забезпечення цілісності особистості.	12	1	–	–	11	–
<i>Тема 8.</i> Особливості адаптивної активності особистості на етапі геронтогенезу.	13	–	–	1	12	–
Разом за змістовим модулем 4	25	1	–	1	23	–
<i>Усього годин за модулем I</i>	100	6	–	4	90	–
Модуль II						
<i>ІНДЗ</i>	20	–	–	–	–	20
Усього годин:	120	6	–	4	90	20
Підсумковий контроль – іспит						

5. ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Тема 1. Теоретичні основи дослідження геронтогенезу як етапу розвитку особистості

1. Предмет і завдання геронтопсихології.
2. Історія виникнення геронтопсихології.
3. Вихідні теоретичні позиції геронтопсихології.
4. Актуальні проблеми сучасної геронтопсихології.
5. Місце і значення геронтопсихології в системі психологічного знання.

Література: [1; 2; 7; 8; 11; 13; 15].

Тема 2. Проблеми дослідження геронтологічних аспектів прояву психічних процесів, станів і властивостей.

1. Активність та інтенційність як характеристики психічного розвитку.
2. Форми, сфери і фактори психічного розвитку людини.
3. Співвідношення біологічного і соціального факторів у психічному розвитку людини.
4. Методи дослідження психічних процесів і властивостей людини на пізньому етапі онтогенезу.
5. Напрямки експериментальних досліджень у геронтопсихології.

Література: [4; 5; 8; 9; 10; 15; 19].

Тема 3. Принципи і закономірності онтогенетичного розвитку людини.

1. Базові принципи онтогенетичного розвитку людини.
2. Основні закономірності онтогенетичного розвитку людини.
3. Категорія норми і патології психічного розвитку в геронтології.
4. Проблема визначення критеріїв вікової періодизації геронтогенезу.
5. Порівняльний аналіз вікових періодизацій різних авторів.

Література: [1; 4; 8; 9; 10; 16; 19].

Тема 4. Психофізіологічні механізми процесу старіння людини.

1. Особливості структурних змін у період старіння.
2. Особливості біохімічних змін у період старіння.
3. Особливості функціональних змін у період старіння.
4. Імунологічні механізми процесу старіння.
5. Нейроендокринологічні механізми процесу старіння.

Література: [3; 4; 8; 9; 10; 15; 17].

Тема 5. Когнітивні особливості особистості у період старіння.

1. Особливості пізнавальних процесів у період старіння.
2. Розвиток сенсорних функцій відчуття й сприйняття у період старіння.
3. Зміни уваги, пам'яті та мислення у період старіння.
4. Критерії когнітивної зрілості в період старіння.
5. Причини зниження інтелектуальних функцій у період старіння.

Література: [2; 3; 5; 8; 9; 10; 15].

Тема 6. Мотиваційно-афективні особливості особистості у період старіння.

1. Специфічні зміни емоційної та мотиваційної сфер у період старіння.
2. Вікова динаміка розвитку мотивів на пізньому етапі онтогенезу.
3. Фактори соціальної поведінки людини у період старіння.
4. Прояви та чинники агресивності у період старіння.
5. Переживання втрати близької людини. Етапи переживання скорботи.

Література: [1; 2; 3; 5; 8; 10; 15].

Тема 7. Я-концепція як засіб забезпечення цілісності особистості.

1. Визначальна умова розвитку Я-концепції особистості літнього віку.
2. Гендерні особливості Я-концепції у пізньому дорослому віці.
3. Специфіка Я-образу на пізньому етапі онтогенезу.
4. Дивергентний і конвергентний типи старіння.
5. Захисні психологічні механізми як засіб збереження позитивної Я-концепції особистості.

Література: [3; 5; 6; 13; 14; 18; 20].

Тема 8. Особливості адаптивної активності особистості на етапі геронтогенезу.

1. Значення категорії адаптації в онтогенетичному розвитку людини.
2. Визначення і співвідношення понять “вікова криза”, “кризовий період”, “кризова ситуація”.
3. Стреси і конфлікти у житті людини у період старіння.
4. Адаптивні стратегії особистості у старому віці (за Д.Б. Бромлей).
5. Адаптивний та неадаптивний процеси старіння.

Література: [5; 6; 9; 13; 14; 18; 20].

6. САМОСТІЙНА РОБОТА

№ з/п	Назва теми та завдання	Кількість годин	
		денна	заочна
1.	Тема 1. Теоретичні основи дослідження геронтогенезу як етапу розвитку особистості. Завдання: Підготувати реферат на тему: “Історія становлення геронтології як сфери наукового знання”.	4	11
2.	Тема 2. Проблеми дослідження геронтологічних аспектів прояву психічних процесів, станів і властивостей. Завдання: Підготувати презентацію на тему: “Найвпливовіші психологічні теорії розвитку особистості в період геронтогенезу”.	4	11
3.	Тема 3. Принципи і закономірності онтогенетичного розвитку людини. Завдання: Підготувати реферат на тему: “Підходи до вікової періодизації психічного розвитку дорослої людини”.	4	11
4.	Тема 4. Психофізіологічні механізми процесу старіння людини. Завдання: Підготувати презентацію на тему: “Сучасні найвпливовіші теорії старіння”.	4	11
5.	Тема 5. Когнітивні особливості особистості у період старіння. Завдання: Дібрати психодіагностичний інструментарій для дослідження когнітивних функцій людини зрілого віку.	4	11
6.	Тема 6. Мотиваційно-афективні особливості особистості у період старіння. Завдання: Дібрати діагностичний інструментарій для дослідження емоційної та мотиваційної сфери людини пізнього зрілого віку.	4	12
7.	Тема 7. Я-концепція як засіб забезпечення цілісності особистості. Завдання: Підготувати реферат на тему: “Гендерні особливості Я-концепції у пізньому дорослому віці”.	4	11
8.	Тема 8. Особливості адаптивної активності особистості на етапі геронтогенезу. Завдання: Підготувати презентацію на тему: “Стреси у житті людини пізнього зрілого віку”.	4	12
Разом:		32	90

ОРГАНІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

Самостійна робота студентів (СРС) – це основна форма організації навчання, яка включає різноманітні види індивідуальної і колективної навчальної діяльності, що здійснюється на аудиторних і позааудиторних заняттях з урахуванням індивідуальних особливостей і пізнавальних можливостей студентів під керівництвом викладача або без його безпосередньої участі. Метою СРС є формування у студентів уміння самостійно поповнювати свої знання та вільно орієнтуватися у потоці інформації.

У процесі самостійної роботи студенти оволодівають вміннями і навичками:

- організації самостійної навчальної діяльності;
- самостійної роботи в бібліотеці з каталогами, довідковою літературою;
- роботи з навчальною, навчально-методичною, науковою літературою;
- конспектування літературних джерел;
- написання рефератів за проблематикою курсу.

Науково-інформаційні завдання як форма СРС покликані висвітлити прогресивні способи добування й використання теоретичних знань з конкретної проблемної теми курсу. Головна мета цього типу СРС – виявлення та доведення фундаментальних залежностей у вигляді теорій, законів, понять, фактів.

Науково-проектні завдання як форма СРС спрямовані на розкриття нормотворчої функції, подання наукової інформації у прийнятих соціальних формах-взірцях, це – інструкції, програми, методики, технології, правила. Мета цього типу завдань – залучення студентів до соціального нормотворення та наукового проектування.

Світоглядно-рефлексивні завдання як форма СРС являють собою засіб, за допомогою якого відбувається розширення світобачення студентів, прискорення їх духовного розвитку та виявлення шляхів професійного самоствердження. Метою цього типу СРС є ціннісно-естетичне наповнення та розгортання процесів критичної і творчої рефлексії здобутого у довірливих взаєностосунках з викладачем.

Зміст навчального курсу передбачає сім складових: установчо-мотиваційний; теоретико-пошуковий; консультативно-смісловий; соціально-адаптивний; системно-довідковий; корекційно-рефлексивний; підсумковий.

Усі вище вказані форми навчання містять у собі самостійну роботу студентів під керівництвом викладача, метою якої є закріплення засвоєних на лекції знань, умінь та навичок, а також активізації науково-дослідної роботи студентства, що повинно сприяти більш ґрунтовному засвоєнню достатньо доступного матеріалу і додаткової інформації, а також виконання творчих робіт.

Методи самостійного навчання є системою цілеспрямованих дій викладача, які:

- організовують пізнавальну та практичну діяльність студентів;
- спонукають студентів до засвоєння необхідних знань, формування вмінь, навичок, розвитку уваги, пам'яті, мислення.

Зміст самостійної роботи з дисципліни складає:

1. Самостійне опрацювання тематичного матеріалу з навчального курсу.
2. Підготовка до семінарських та практичних занять.
3. Самостійна розробка тестових завдань відповідно до тематики курсу.
4. Конспектування першоджерел.
5. Написання есе, рефератів.
6. Підготовка презентацій.
7. Ведення термінологічного словника.

Самостійна робота передбачає написання **рефератів** з проблематики курсу.

За своїм змістом реферат має відповідати обраній темі. Виклад матеріалу має бути логічним, послідовним. Обсяг реферату, як правило, у межах 10-12 сторінок формату А4. У разі потреби слід робити посторінкові виноски.

Останнім розділом реферату повинні бути висновки, в яких студент узагальнює викладений матеріал і формулює свої думки з приводу опрацьованої проблеми. До реферату має бути доданий список використаної літератури, складений відповідно до існуючих стандартів і вимог. За структурою реферат складається із короткого вступу, двох або трьох розділів основної частини, висновків та списку використаної літератури. План написання реферату повинен мати внутрішню єдність і логіку, враховувати актуальність проблеми, її наукову розробленість та практичну значимість.

У **вступі** обґрунтовується актуальність проблеми, що вивчається, її практична значимість; формулюються мета і завдання дослідження, вказується структура реферату. Обсяг вступу не має перевищувати однієї сторінки комп'ютерного тексту.

Основна частина обсягом до 10 сторінок комп'ютерного тексту, викладеного у двох-трьох розділах, повинна містити виклад основних теоретичних положень, що визначають сутність і зміст предмета досліджуваної теми, з огляду на цілі й завдання реферату; розгляд різних точок зору провідних фахівців з досліджуваних питань на основі аналізу літературних та інших інформаційних джерел; визначення пріоритетних питань, що підлягають першочергового розв'язання; аналізуються практичні матеріали, тенденції розвитку та особливості, притаманні сучасній психологічній науці. На основі отриманих результатів розглядаються пропозиції, рекомендації, заходи щодо досягнення цілей згідно з темою реферату. При цьому студент має виявити самостійність й ініціативу.

Висновки є завершальним етапом виконаного реферату. Вони повинні містити короткі підсумки за результатами проведеного дослідження та прикладного аналізу об'єкта дослідження з наведенням позитивних і негативних сторін, а також нереалізованих можливостей; перелік заходів, спрямованих на розв'язання проблеми, підвищення ефективності об'єкта дослідження; отримані якісні та кількісні показники; варіанти реалізації запропонованих заходів.

Реферат виконується державною (українською) мовою. Викладення повинно мати науковий характер, чіткий, логічно послідовний, без орфографічних і синтаксичних помилок. Пряме переписування матеріалів з літературних джерел неприпустиме. Оформлення реферату має відповідати встановленим вимогам.

7. ІНДИВІДУАЛЬНЕ НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНЕ ЗАВДАННЯ для студентів денної форми навчання

Індивідуальна навчально-дослідна робота є видом позааудиторної індивідуальної діяльності студента, результати якої використовуються у процесі вивчення програмного матеріалу навчальної дисципліни. Завершується виконання ІНДЗ прилюдним захистом (презентацією).

Мета: прищеплення та розвиток навичок і вмінь самостійної роботи над науковою літературою, аналітичного мислення, систематизація, поглиблення, узагальнення, закріплення теоретичних знань з дисципліни та їх застосування на практиці.

Зміст ІНДЗ: завершена теоретична або практична робота у межах навчальної програми курсу, яка виконується на основі знань, умінь та навичок, отриманих під час лекційних, семінарських занять, самостійної підготовки і охоплює декілька тем або весь зміст навчального курсу.

Завдання для науково-дослідної роботи. Розкрити обрані для науково-дослідної роботи питання з переліку запропонованих варіантів. Підготовка презентації. – 20 годин – 20 балів.

№ з/п	Зміст завдання	Кількість балів
1.	Добір психодіагностичного інструментарію для вирішення конкретного практичного завдання у межах проблематики курсу (тема – за вибором студента) <i>Термін виконання: під час підготовки до семінарських/практичних занять.</i>	5
2.	Проведення групової психодіагностики за допомогою дібраного діагностичного інструментарію для вирішення конкретного практичного завдання у межах проблематики курсу (тема – за вибором студента) <i>Термін виконання: згідно з розкладом під час проведення семінарських/практичних занять.</i>	5
3.	Здійснення кількісно-якісної обробки та інтерпретації результатів проведеного психодіагностичного дослідження для вирішення конкретного практичного завдання у межах проблематики курсу (тема – за вибором студента) <i>Термін виконання: згідно з розкладом під час проведення семінарських/практичних занять.</i>	5
4.	Презентація проекту рішення конкретного практичного завдання на вибір студента у межах проблематики курсу. <i>Термін виконання: згідно з розкладом під час проведення семінарських/практичних занять.</i>	5
Усього:		20

Кількість балів за роботу з теоретичним матеріалом, виконання самостійної та індивідуальної роботи залежить від дотримання таких вимог:

- своєчасність виконання навчальних завдань;
- повний обсяг їх виконання;
- якість виконання навчальних завдань;
- самостійність виконання;
- творчий підхід у виконанні завдань;
- ініціативність у навчальній діяльності.

КОНТРОЛЬНА РОБОТА *для студентів заочної форми навчання*

ОФОРМЛЕННЯ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ

7.1. Виконання контрольної роботи передбачає письмове розв'язання завдань за відповідним варіантом. Кожен варіант включає завдання з тематики, визначеної навчальною програмою з дисципліни, за якою пишеться контрольна робота. Контрольна робота виконується державною (українською) мовою.

7.2. Обсяг контрольної роботи **не повинен перевищувати 15 сторінок комп'ютерного тексту**. Контрольна робота має бути оформлена належним чином (див. Патика Н.І. Стандарти на оформлення магістерських, дипломних, бакалаврських, курсових, контрольних робіт та рефератів. Київ: ІПК ДСЗУ, 2008. 26 с.).

7.3. Контрольна робота має бути виконана і направлена для перевірки протягом міжсесійного періоду, тобто навчального року, протягом якого здійснюється робота студента над засвоєнням навчального матеріалу як самостійно, так і під керівництвом викладача, але **не пізніше як за 30 днів до початку сесії** для студентів заочної форми навчання, передбаченої навчальним планом.

7.4. Для студентів, які навчаються на заочному відділенні ІПК ДСЗУ, передбачена методика розподілу варіантів контрольних робіт, в основу якої покладено алфавітний принцип.

<i>Початкова літера прізвища студента</i>		<i>Номер завдання</i>
А, Б	Н, О	1
В, Г	П	2
Д, Є	Р, С	3
Ж, З	Т, У	4
Й, І	Ф, Х	5
К	Ц, Ч	6
Л	Ш, Щ	7
М	Ю, Я	8

7.5. Контрольна робота з дисципліни «Геронтопсихологія» складається з **одного теоретичного питання**, що потребує поглибленої відповіді.

7.6. Відповіді мають бути повними та обґрунтованими на всі теоретичні завдання, що передбачені конкретним варіантом контрольної роботи. Висновки необхідно робити з посиланням на конкретне літературне чи наукове джерело.

7.7. Запис умови завдань, передбачених варіантом, є обов'язковим. Контрольна робота повинна мати самостійний характер. Недопустимо запозичення тексту, фактичних даних із літературних джерел без посилання на них. Тому контрольні роботи, написані без врахування цих вимог, викладачем перевірятися не будуть.

7.8. Студент може спиратися у своїй роботі на відповідну навчальну і монографічну літературу з даної проблеми. При цьому, якщо він наводить цитату чи запозичує із літературного джерела якесь теоретичне положення (наприклад, визначення, висновки дослідження, думку автора літературного джерела з того чи іншого питання тощо), то обов'язково треба робити посилання на літературне джерело.

ПОРЯДОК ЗАРАХУВАННЯ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ

Контрольна робота оцінюється за чотирибальною національною шкалою та в балах за кредитно-трансфертною системою:

Оцінка ECTS	Оцінка у національній шкалі	Бали за ECTS
A (відмінно)	5 (відмінно)	47 - 50
B (дуже добре)	4 (добре)	44 - 46
C (добре)		40 - 43
D (задовільно)	3 (задовільно)	35 - 39
E (достатньо)		30 - 34
FX (незадовільно) з можливістю повторного складання	2 (незадовільно)	18 - 29
F (незадовільно) з обов'язковим повторним вивченням		1-17

У разі отримання студентом незадовільної оцінки, останній повинен усунути виявлені недоліки і повторно захистити її в установленій викладачем строк.

Студент, який не виконав контрольної роботи або якщо його робота не захищена за результатами її виконання, **не допускається до семестрового контролю з дисципліни.**

ЗАВДАННЯ ДЛЯ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ

1. Підготувати презентацію на тему: “Історія становлення геронтології як сфери наукового знання”.
2. Підготувати реферат на тему: “Найвпливовіші психологічні теорії розвитку особистості в період старіння”.
3. Підготувати презентацію на тему: “Принципи та закономірності психічного розвитку людини”.
4. Підготувати реферат на тему: “Сучасні теорії старіння”.
5. Підібрати психодіагностичний інструментарій для дослідження рівня розвитку когнітивної сфери людини зрілого віку.
6. Підібрати психодіагностичний інструментарій для дослідження особливостей мотиваційної та емоційної сфер людини пізнього зрілого віку.
7. Підібрати психодіагностичний інструментарій для дослідження Я-концепції особистості пізнього зрілого віку.
8. Підібрати психодіагностичний інструментарій для дослідження стресових станів у людини пізнього зрілого віку.

8. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

В процесі вивчення навчальної дисципліни використовуються:

1. *Теоретико-інформаційні методи навчання:*

- усне логічне цілісне викладення навчального матеріалу (лекція);
- діалогічно побудоване усне викладення (бесіда);
- пояснення, демонстрація.

2. *Практико-операційні методи навчання (практичні роботи):*

- вправи;
- рішення завдань.

3. *Пошуково-творчі методи навчання (семінарські заняття):*

- аналіз конкретних ситуацій (проблемних, звичайних, нетипових);
- групове обговорення питання;
- дискусії.

4. *Методи самостійної роботи студентів:*

- читання (робота з підручником й іншими учбово-методичними посібниками);
- конспектування;
- рішення завдань і проблемних ситуацій;
- творчі завдання.

Для активізації процесу навчання студентів в ході вивчення дисципліни застосовуються такі навчальні технології та засоби:

✓ *на лекціях* чітко та зрозуміло структурується матеріал; зосереджується увага студентів на проблемних питаннях; наводяться конкретні приклади практичного застосування отриманих знань; звертаються до зарубіжного досвіду вирішення окремих проблем; заохочуються студенти до критичного сприймання нового матеріалу замість пасивного конспектування; використовуються наочні матеріали, схеми, таблиці, моделі, графіки; використовуються технічні засоби навчання: мультимедійний проектор, слайди тощо;

✓ *на практичних заняттях* запроваджуються різні навчальні технології: обговорення проблем, дискусії; вирішення ситуаційних вправ; розв'язання проблемних питань; мозковий штурм; кейс-методи; презентації; аналіз конкретної ситуації; робота в малих групах; рольові та ділові ігри; банки візуального супроводження; письмовий контроль знань; індивідуальне та групове опитування; перехресна перевірка завдань з наступною аргументацією виставленої оцінки тощо.

Обов'язковими елементами активізації навчальної роботи студентів є чіткий контроль відвідування студентами занять, заохочення навчальної активності, справедлива диференціація оцінок.

9. МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Накопичення балів студентами відбувається у період вивчення дисципліни на підставі *двох основних видів контролю*:

1) *поточного* (перевірка рівня засвоєння студентами навчального матеріалу з окремої теми чи модуля під час вивчення курсу):

- усне тематичне опитування;
- модульні контрольні роботи;
- поточне тестування.

2) *підсумкового* (перевірка рівня засвоєння студентами навчального матеріалу по завершенню курсу):

- семестровий іспит;
- підсумкові контрольні роботи;
- підсумкове тестування.

Поточний контроль здійснюється у процесі вивчення дисципліни відповідно до календарного плану.

Завданням поточного контролю є перевірка розуміння та засвоєння теоретичного матеріалу, умінь самостійно опрацювати тексти, здатності осмислити зміст теми, умінь публічно чи письмово представити певний матеріал.

Об'єктами поточного контролю знань студентів є:

- систематичність, активність, своєчасність та результативність роботи над вивченням програмного матеріалу курсу;
- виконання завдань для самостійного опрацювання;
- виконання модульного завдання.

Поточний контроль передбачає:

- тестові завдання;
- обговорення проблеми, дискусія;
- аналіз конкретних ситуацій;
- ділові ігри (кейс-методи);
- презентації результатів роботи.

Підсумковий контроль (іспит) передбачає виконання усних та письмових завдань. На іспит виносяться вузлові питання, типові та комплексні задачі, завдання, що потребують творчого підходу і вміння синтезувати отримані знання.

10. РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЯКІ ОТРИМУЮТЬ СТУДЕНТИ

для денної форми навчання

Поточне тестування та самостійна робота								Підсумковий тест (іспит)	Сума
Змістовий модуль 1				Змістовий модуль 2					
T 1	T 2	T 3	T 4	T 5	T 6	T 7	T 8	15	20
5	5	5	5	5	5	5	5		
20				20					
75									
								25	100

для заочної форми навчання

Поточне тестування, самостійна та контрольна робота								Підсумковий тест (іспит)	Сума
Змістовий модуль 1				Змістовий модуль 2					
T 1	T 2	T 3	T 4	T 5	T 6	T 7	T 8	50	100
50									

Оцінювання знань здійснюється з метою одержання зворотної інформації про навчальні досягнення студентів та про ефективність праці викладача.

Перевірка знань може здійснюватися в усній та письмовій формі. Об'єктом оцінювання можуть виступати: результати написання тестових, творчих завдань; реферативні доповіді, доповнення, участь у дискусії.

Оцінювання виконаних завдань і відповідей здійснюється з дотриманням принципів систематичності, диференційованості, об'єктивності.

Під час оцінювання враховуються такі критерії:

- характеристики відповіді: елементарна, фрагментарна, повна, логічна, доказова, обґрунтована, творча;
- якість знань: правильність, повнота, осмисленість, глибина, системність;
- рівень володіння розумовими операціями: вміння аналізувати, синтезувати, порівнювати, абстрагувати, узагальнювати, підсумовувати.

У процесі перевірки знань використовується модульно-рейтингова система оцінювання. Результати навчальної діяльності оцінюються за 100-бальною шкалою. Критично-розрахунковий максимум для допуску до іспиту – 75 балів (денна форма навчання), 50 балів (заочна форма навчання).

За результатами вивчення дисципліни обов'язковим є підсумкове накопичення розрахункового мінімуму балів – 61 бал.

Невід'ємною частиною контролю є наявність у студентів конспекту лекцій і відвідування занять, а також своєчасне виконання індивідуальної та самостійної роботи. Модульні контрольні роботи складаються з теоретичних питань, ситуаційних, творчих завдань, тестів різного рівня складності. Ці завдання поєднуються у пропорції, яка логічно врівноважує теоретичну і практичну складову роботи.

Іспит здійснюється у формі письмової роботи, за яку можна одержати максимально до 25 балів (денна форма навчання) та 50 балів (заочна форма навчання), складається з теоретичних питань, практичних завдань, тестів різного рівня складності, які поєднуються у пропорції, що логічно врівноважує теоретичну і практичну частину екзамену. Студенти, які набрали сумарно меншу кількість балів ніж розрахунковий мінімум – 61 бал, вважаються такими, що не виконали навчальний план з дисципліни.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

90-100 балів – **відмінно** (A);

82-89 балів – **добре** (B);

75-81 балів – **добре** (C);

68-74 балів – **задовільно** (D);

61-67 балів – **задовільно** (E);

35-60 балів – **незадовільно** з можливістю повторного складання (FX);

1-34 балів – **незадовільно** з обов'язковим повторним курсом (F).

Критерії оцінювання роботи на семінарських заняттях (еквівалент оцінки в балах для кожної окремої теми різний (див. п.10. Розподіл балів):

Оцінка «відмінно»:

- свідоме, глибоке і повне засвоєння і розуміння програмного матеріалу;
- виклад матеріалу впевнений, логічний, лаконічний, аргументований;
- уміння аналізувати відповідні положення, поняття, твердження;
- самостійне, творче застосування знань.

Оцінка «добре»:

- свідоме з незначними помилками та прогалинами засвоєння програмного матеріалу, які студент здатен виправити після зауважень викладача;
- самостійне репродуктивне застосування знань;
- деякі порушення логіки та послідовності відповіді.

Оцінка «задовільно»:

- фрагментарне засвоєння навчального матеріалу з великими прогалинами;
- порушення логіки та послідовності відповіді, несамотійність мислення.
- репродуктивне застосування знань за вказівками викладача.

Оцінка «незадовільно»:

- відсутність знань, умінь та навичок;
- механічне, фрагментарне засвоєння матеріалу з великими прогалинами;
- відсутність самотійності, неспроможність виправити помилки при зауваженні чи додаткових запитаннях.

Критерії оцінювання індивідуального навчально-дослідного завдання:

Оцінка «відмінно» (17-20 балів):

- повне, правильне, змістовне виконання завдання;
- самотійне, творче, ініціативне застосування знань;
- поєднання повноти та лаконічності у виконанні завдання;
- відмінна якість оформлення.

Оцінка «добре» (12-16 балів):

- послідовне, лаконічне виконання завдання;
- самотійне репродуктивне застосування знань за вказівками викладача;
- старанність і вправність у застосуванні набутих знань;
- добра якість оформлення.

Оцінка «задовільно» (6-11 балів):

- механічність, фрагментарність виконання завдання;
- порушення логіки та послідовності подання інформації;
- недостатня самотійність мислення;
- задовільна якість оформлення.

Оцінка «незадовільно» (0-5 балів):

- неповне виконання завдання;
- неповне висвітлення матеріалу;
- фрагментарність подання інформації;
- незадовільна якість оформлення.

Критерії підсумкового оцінювання:

«відмінно» (А, 90-100 балів) – студент дає вичерпні, обґрунтовані, теоретично і практично правильні відповіді не менш ніж на 90% питань, рішення задач та виконання вправ є правильними, демонструє знання матеріалу підручників, посібників, інструкцій, проводить узагальнення і висновки, акуратно оформлює завдання, був присутній на лекціях, має конспект лекцій чи реферати з основних тем курсу, проявляє активність і творчість у виконанні групових завдань;

«добре» (В, 82-89 балів, дуже добре; С, 75-81 балів, добре) – студент володіє знаннями матеріалу, але допускає незначні помилки у формуванні термінів, категорій і розрахунків, проте за допомогою викладача швидко орієнтується і знаходить правильні відповіді не менш ніж на 75% питань, був присутній на лекціях, має конспект лекцій чи реферати з основних тем курсу, проявляє активність у виконанні групових завдань;

«задовільно» (D, 68-74 балів, задовільно; E, 61-67 балів, достатньо) – студент дає правильну відповідь не менше ніж на 61% питань, або на всі питання дає недостатньо обґрунтовані, невичерпні відповіді, допускає грубі помилки, які виправляє за допомогою викладача; при цьому враховується наявність конспекту за темою завдань та самостійність, участь у виконанні групових завдань;

«незадовільно» (FX, 35-60 балів, незадовільно з можливістю повторного складання; F, 1-34 бали з обов'язковим повторним курсом) – студент дає правильну відповідь не менше ніж на 35% питань, або на всі питання дає необґрунтовані, невичерпні відповіді, допускає грубі помилки, має неповний конспект лекцій, індиферентно або негативно проявляє себе у виконанні групових завдань, загалом має поверхневе уявлення про основний навчальний матеріал, не може ним оперувати.

11. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КУРСУ

Методичне забезпечення викладання дисципліни «Геронтопсихологія» складають:

- навчально-методичний комплекс дисципліни (навчальна програма, робоча програма, комплекс контрольних робіт);
- навчально-методичні видання;
- комплекс тестових завдань;
- лекції-презентації;
- ілюстрації;
- допоміжний роздатковий матеріал.

12. ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ

1. Предмет і завдання геронтопсихології.
2. Історія становлення геронтопсихології як сфери наукового знання.
3. Місце геронтопсихології в системі психологічного знання.
4. Методологічні принципи геронтопсихології.
5. Методи геронтопсихології.
6. Теоретичні та практичні аспекти геронтопсихології.
7. Актуальні проблеми сучасної геронтопсихології.
8. Фізіологічні, психологічні, соціальні аспекти старіння.
9. Вікові завдання розвитку особистості у період старості.
10. Категорія віку в геронтопсихології.
11. Типологія старості та старіння.
12. Особливості розвитку пізнавальних процесів у період старіння.
13. Розвиток психофізіологічних функцій у період старіння.
14. Розвиток відчуттів у період старіння.
15. Розвиток сприйняття у період старіння.
16. Розвиток вищих психічних процесів у період старіння.
17. Особливості зміни уваги у період старіння.
18. Особливості зміни пам'яті у період старіння.
19. Особливості розвитку мислення у період старіння.
20. Причини зниження інтелектуальних функцій у період старіння.
21. Когнітивні розлади та дисфункції у період старіння.
22. Чинники розвитку когнітивних функцій у період старіння.
23. Афективні особливості у період старіння.
24. Специфічні зміни емоційної сфери у період старіння.
25. Гендерні особливості емоційної сфери особистості у період старіння.
26. Чинники агресивності у період старіння.
27. Прояви агресивності у період старіння.
28. Роль режиму праці й відпочинку у старечому віці.
29. Працездатність і стомлення у старечому віці.
30. Феномен "хвороби досягнення" у старечому віці.
31. Психічні аномалії літнього й старечого віку.
32. Етапи переживання скорботи у період старіння.
33. Переживання страху смерті у період старіння.
34. Психологічні та етичні аспекти евтаназії.
35. Біологічні стратегії онтогенетичної зрілості й старості.
36. Особливості поведінкової сфери у період старіння.
37. Особливості мотиваційної сфери у період старіння.

38. Вікова динаміка розвитку мотивів у період старіння.
39. Ієрархія домінантних потреб і мотивів у період старіння.
40. Фактори соціальної поведінки людини у період старіння.
41. Мотивація сімейних стосунків у період старіння.
42. Методики дослідження мотиваційної сфери старої людини.
43. Особливості усвідомлення часу у старечому віці.
44. Специфіка Я-образу на етапі старіння.
45. Гендерні особливості Я-концепції у період старіння.
46. Визначальна умова розвитку Я-концепції в старості.
47. Специфіка переживання стресових станів у період старіння.
48. Особливості психологічного захисту старої людини.
49. Чинники соціальної активності у період старіння.
50. Динаміка творчої продуктивності у старому віці.
51. Феномен прогерії.
52. Симптом Феофраста у старечому віці.
53. Явище агеразії у похилому віці.
54. Феномен довголіття.
55. Адаптивний та неадаптивний процеси старіння.
56. Дивергентне й конвергентне старіння за Б.Г. Ананьєвим.
57. Основні параметри розвитку особистого “Я” у період старіння.
58. Форми роботи психолога з людьми літнього і похилого віку.
59. Напрями роботи психолога з людьми літнього і похилого віку.
60. Психологічні фактори продовження активного життя у період старіння.

13. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна література:

1. Абрамова Г.С. Психология человеческой жизни. Исследования геронтопсихологии: Учебное пособие / Г.С. Абрамова. – М: Академия, 2001. – 224с.
2. Бочелюк В.Й. Геронтопсихологія: Навчальний посібник / В.Й. Бочелюк, О.А. Черепехіна (рекомендовано МОН). – К.: КНТ, 2014. – 436 с.
3. Долинська Л.В., Співак Л.М. Геронтопсихологія: Практикум. Хрестоматія: Навч. посібн. / Л.В. Долинська, Л.М. Співак. – К.: Каравела, 2012. – 240 с.
4. Ермолаева М.В. Психология зрелого и позднего возрастов в вопросах и ответах: Учебное пособие / М.В. Ермолаева. – М.: Изд-во Московского психолого-социального института; Воронеж: Изд-во НПО «МОДЭК», 2004. – 280 с.
5. Калюжна Є.М. Геронтологія: Навчальний посібник / Є.М. Калюжна (рекомендовано МОН). – Запоріжжя: ЗНУ, 2011. – 188 с.
6. Краснова О.В. Социальная психология старения: Учебное пособие / О.В. Краснова, А.Г. Лидерс. – М.: Издательский центр «Академия», 2002. – 288 с.
7. Кирдяшкина Т.А. Проблемы геронтопсихологии: Учебное пособие / Т.А. Кирдяшкина. – Челябинск: Изд-во ЮУрГУ, 2002. – 29 с.
8. Ушакова І.М. Геронтопсихологія: підручник / І.М. Ушакова. – Х.: НУЦЗУ, 2014. – 236с.
9. Швалб Ю.М. Возрастная психология: Учебное пособие / Ю.М. Швалб, И.Ф. Муханова. – Донецк: Изд-во НОРД-ПРЕСС, 2005. – 304 с.
10. Щотка О.П. Вікова психологія дорослої людини. Навчальне видання / О.П. Щотка. – Ніжин: Редакційно-видавничий відділ НДПУ, 2001. – 194 с.

Додаткова література:

11. Анцыферова Л.И. Развитие личности и проблемы геронтопсихологии / Л.И. Анцыферова. – Изд-во «Институт психологии РАН», 2004. – 415 с.
12. Геронтопсихологія: методичні вказівки до проведення практичних занять та самостійної роботи / укладач М.С. Барчій. – Мукачево: МДУ, 2017. – 36 с.
13. Максимова С.Г. Социально-психологические проблемы в геронтологии / С.Г. Максимова. – Барнаул: Изд-во Алтайского ун-та, 2001. – 223 с.
14. Поливанова К.Н. Психология возрастных кризисов: Учебное пособие для студентов вузов / К.Н. Поливанова. – М.: Academia, 2000. – 325 с.
15. Психология среднего возраста, старения, смерти / Под ред. А.А. Реана. – СПб.: «Прайм-ЕВРОЗНАК, 2003. – 384 с.

16. Психология старости и старения: Хрестоматия / Сост. О.В. Краснова, А.Г. Лидерс. – М.: Академия, 2003. – 416 с.
17. Стюарт-Гамильтон Я. Психология старения / Пер. с англ. – 3-е изд. – СПб.: Питер, 2002. – 256 с.
18. Хойф Г. Геронтопсихосоматика и возрастная психотерапия / Г. Хойф, А. Крузе, Г. Радебольд. – М.: АCADEMIA, 2003. – 370 с.
19. Хухлаева О.В. Психология развития: молодость, зрелость, старость: Учебное пособие для вузов / О.В. Хухлаева. – М.: Академия, 2005. – 208 с.
20. Яцемирская Р.С. Социальная геронтология: Учебное пособие / Р.С. Яцемирская, И.Г. Беленькая. – М.: Гуманитарный центр ВЛАДОС, 2003. – 224 с.

Інформаційні ресурси:

21. Карпинский, К.В. Психология жизненного пути личности [Эл. ресурс]: учебное пос. / К.В. Карпинский. – Гродно: ГрГУ, 2002. – Режим доступа: <http://www.klex.ru/40o>.

ЗМІСТ

1. Опис навчальної дисципліни	3
2. Мета та завдання навчальної дисципліни	4
3. Програма навчальної дисципліни	6
4. Структура навчальної дисципліни	9
5. Теми практичних занять	11
6. Самостійна робота	13
7. Індивідуальні навчально-дослідні завдання	17
8. Методи навчання	21
9. Методи контролю	22
10. Розподіл балів, які отримують студенти	23
11. Методичне забезпечення	26
12. Орієнтовний перелік питань до підсумкового контролю знань	27
13. Рекомендована література	29

Навчально-методичне видання

Калюжна Євгенія Миколаївна

**Робоча програма вибіркової навчальної дисципліни
«Геронтопсихологія»**

Відповідальний за випуск Л.М. Завиніченко.
Комп'ютерний набір Є.М. Калюжна

Підписано до друку 27.09.2018 р. Формат 60×84/16. Папір офсетний.
Друк ротатійний трафаретний. Ум. друк. арк. 1,2.
Наклад 10 прим. Зам. № _____

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до державного реєстру
видавців, виготовників і розповсюджувачів видавничої продукції.
Серія ДК №1805 від 25.05.2004.

Інститут підготовки кадрів
державної служби зайнятості України (ІПК ДСЗУ)
03038, Київ – 38, вул. Нововокзальна 17.
Тел./факс (044) 536-14-85